

A la fi de març, la directora del centre associat de la UNED a Girona, Carme Vidal, feia públic que tant el rectorat de Madrid com el Departament d'Ensenyament de la Generalitat havien confirmat l'aportació amb caràcter excepcional de 10 milions de pessetes, cadascuna de les parts, per resoldre els problemes pressupostaris del centre gironí durant l'exercici del 1991. El transcendental pas era la primera batalla guanyada contra la forma de funcionament d'una universitat convertida en paradigma del centralisme i que a Girona imparteix classes a més de 1.800 matriculats.

Luis Romero - El Punt

La UNED gironina vol trencar el centralisme madrileny

PAU LANA O - CARME VINYOLE S - MIQUEL TORNS

El centre associat de la UNED a Girona es planteja desvincular-se de la universitat a distància espanyola i integrar-se a la Universitat de Girona, si des de Madrid li continuen dispensant un tracte que creuen i creiem absolutament injust, desproporcionat i insostenible». L'editorial publicat el 13 de gener pel diari El Punt no donava gaire marge a l'esperança. Els estudis universitaris gironins a distància estaven cansats de ser la ventafocs de la docència superior i s'havien llançat a la batalla definitiva per trobar el finançament necessari que els garantis la qualitat. La directora del centre associat, Carme Vidal, encapçalava l'ofensiva diplomàtica fent notar que «1.860 alumnes per una ciutat com Girona no és cap broma. La universitat a distància es, potser, l'única resposta que té la gent que treballa; per tant, no es pot fer malament, s'han de tenir serveis, s'ha de fer dignament, han d'estar ben atesos i, per tant, hi ha d'haver recursos». La contundència de les afirmacions de Vidal traspuen un cert aire bel·ligerant; el cert però, és que després de quinze anys d'infortunis, la pedagoga ha centrat la seva gestió en l'intent de posar ordre en qüestions tan bàsiques com la nòmina dels empleats: «Quan jo vaig arribar —14 de desembre del 1989, puntualitza Vidal— hi havia vint-i-dos milions d'entrada i la nòmina sola en costava trenta-dos. La situació era impossible de mantenir. Per això, durant un any, el patronat local ha fet un gran esforç per augmentar les aportacions».

La concreta descripció no és sinó el resum concís i telegràfic d'una història que ha avançat lentament, frenada per toï tipus d'entrebancs i més pals a les rodes. Després d'obrir les portes, el curs 75-76, la UNED ha patit un periple incert, una llista de locals provisionals, des de la Cambra de Comerç al Seminari, fins que el 1988 es va establir la seu definitiva a uns antics tallers de la Grober situats al carrer Sant Josep. A més, el pro-

blema de la interinitat s'ha vist agreujat per una crònica manca de pressupost que ha condicionat el funcionament del centre des dels seus orígens. El panorama es complementaria amb l'aparició de periòdiques crisis puntuals que sovint van posar a la corda fluixa l'anterior equip directiu —encapçalat per Jordi Xifra— creant una sensació d'instabilitat perpètua de la qual avui encara no se n'ha pogut alliberar.

Des que l'any 1989 va accedir a la direcció, Carme Vidal va assumir com a propis els tres encàrrecs que en aquell moment el patronat considerava fonamentals per sanejar el funcionament del centre associat: el reajustament econòmic i acadèmic; l'acostament de la UNED als altres centres universitaris de la ciutat per intentar introduir-la dins el projecte globalitzador de la Universitat de Girona i l'afavoriment de les relacions amb la seu central de Madrid.

Lluita contra el temps i la burocràcia

Vidal i el seu equip lluitaren contra el temps i la burocràcia per fer realitat una universitat a distància competitiva i catalana: «Arreu del món —puntualitzava Vidal— la universitat a distància és una de les més prestigiades que hi ha. Per tant, considerem que aquest és un ensenyament que no pot malviure ni ser la ventafocs a qui tothom s'acull quan no hi ha altre remei. Això no pot ser bo per a ningú, ni per a l'educador, ni per a l'alumne. A Girona en concret, que és una capital on l'oferta universitària es multiplica i sembla coberta per la població que pot acollir, encara no hi ha una alternativa a l'ensenyament a distància. Els alumnes que es matriculen busquen qualitat i professionalitat i ja no es pot treballar amb pressupostos desfasats, tornar als temps en què d'una manera precària s'anava solucionant el paper. Per això, s'ha posat sobre la taula el fet que per poder funcionar cal l'esforç de tots els que hi estiguin implicats: tant la seu central com la conselleria o les institucions».

Una universitat particular

Creada el 1973 en el marc que delimitava la Llei general d'educació del 1971, la UNED va adquirir una estructuració fortament centralitzada, amb els òrgans gestors i el professorat localitzat a la seu central de Madrid, en tant que els centres associats mantenen una dependència a tots els nivells amb la casa mare. En definitiva, es pot dir que la universitat, en el seu sentit més convencional està localitzada a la capital de l'Estat, en tant que el centres associats funcionen com a receptors i difusors dels programes, els textos i els exàmens. Un funcionament tan peculiar que no deixa de generar problemes tant en el pla econòmic, —el noranta per cent del que paguen els alumnes per matrícules se'n va a Madrid, i dels 8.600 milions de pressupost d'aquest curs, menys d'un 10% es repartirà entre els 56 centres associats—, com en el docent— el grau de centralisme és tan acusat que la UNED és l'únic ensenyament que no està transferit d'àmbit nacional, —que ha fet que des de Girona sigui molt difícil estructurar una proposta clara des dels punts acadèmics, econòmics i de catalanització.

Segons Josep Arnau, antic professor, coordinador, i avui com a màxim responsable de la Diputació, president del patronat de la UNED a Girona, «el que passa és que si les universitats són centralistes, aquesta n'és l'exemple paradigmàtic. Es pot dir que totes les publicacions, tots els tribunals, tots els centres són delegats de la seu central de Madrid. Això fa que hi hagi un poder centralista molt més acusat. Jo crec que a mesura que els centres han anat agafant personalitat, s'han anat configurant, i en moltes ciutats, al costat d'aquests centres petits s'han consolidat universitats convencionals, no ara, sinó quatre o cinc anys enrera, la UNED, com a seu central més forta, havia d'haver reivindicat major diner i millorat la distribució cap als centres associats». Les paraules d'Arnau no poden ser més clarificador si es té present que, de la mateixa manera, la UNED central és el medi en què conviuen —integrats

en facultats i departaments com en qualsevol altre centre universitari estàndard—catedràtics i professors titulats: el professorat dels centres associats està majoritàriament format per professionals no vinculats directament als àmbits universitaris, que actuen en règim de tutories a temps parcial. «La situació dels tutors—declarava un ensenyant de la seu gironina—és molt difícil. És a dir, els tutors no estan implicats en cap departament. Són persones que poden aparèixer i desaparèixer, que no tenen cap contracte ni categoria laboral. Estan definides com a becaris docents i, a més, la seu central potencia que sigui així. Tots els professors—continuava—es veuen obligats a fer altres feines. No hi ha ningú, ningú, ni directiu, ni ensenyant, que s'hi guanyi la vida. Què vol dir això? Doncs que, tot i la bona voluntat que hi posem els professors, tot i les moltes hores que ens hi dediquem, molts esforços es perden per un altre cantó».

La distància insalvable

Com va escriure Xavier Castellón en l'article titulat "La distància insalvable", publicat la fi de gener a El Punt, «aquesta participació esporàdica provoca una dificultat insalvable per portar a terme una política sistemàtica de recerca científica o tecnològica, un complement a la docència que atorga als centres universitaris bona part de la seva identitat. Però també dificulta el funcionament habitual de la vida acadèmica, entesa com a marc de participació i debat, manca que s'estén a l'alumnat que, sense un marc referencial físic com pot ser un campus, no entra en les mateixes coordenades de participació que l'universitari presencial, que té la seva formació com a primera i molt sovint única activitat». La reflexió, del tot encertada, s'ha de completar amb l'afirmació que l'impediment és inherent al mateix concepte de l'ensenyament

a distància, normalment dirigit a persones que ja gaudeixen d'una professió, però que volen accedir a un títol o a un segon títol. «Un alumne que surt de COU—puntualitzava Josep Arnau—normalment no triarà la UNED, sinó que l'alumnat s'haurà de buscar entre persones que tenen la majoria d'edat i ingressen a la universitat intentant d'obtenir un títol universitari, o ampliar estudis. Hi pot haver gent—continua Arnau—que un cop estudiada una carrera, ja integrats en el mercat del treball, poden estudiar-ne una altra gràcies a l'ensenyament a distància; llavors, la UNED li servirà».

Difícil equilibri

El difícil equilibri entre uns tutors mal pagats, un alumnat majoritàriament compost per persones que després d'una jornada laboral dediquen les poques hores lliures que els resten a cercar una formació

*La directora del Centre Associat de la UNED,
amb el president del Patronat*

suplementària, i una direcció fins fa molt poc lligada a la manca crònica de pressupost, ha generat més d'una crisi a la UNED.

Les relacions dissonants entre la direcció i el professorat provocaren que, el gener del 1989, quaranta-cinc tutors del centre demanessin la dimissió de l'equip encapçalat per Jordi Xifra afirmant que la situació era «lamentable» en un departament ancorat per la inèrcia de quinze anys. La resposta de l'antic responsable va ser aquesta: «Aquests senyors no es preocupen de res. El problema dels coordinadors és que no fan de coordinadors. Per exemple, critiquen la creació de la llibreria, quan els beneficis de les vendes s'han fet servir per poder pagar els sous. Jo entenc que darrera aquestes demandes només hi ha una reivindicació econòmica i això ja ho comprenc». Aquestes paraules deixaven entreveure una guerra soterrada i, sobretot, un fonamental problema de finançament.

Problema de finançament

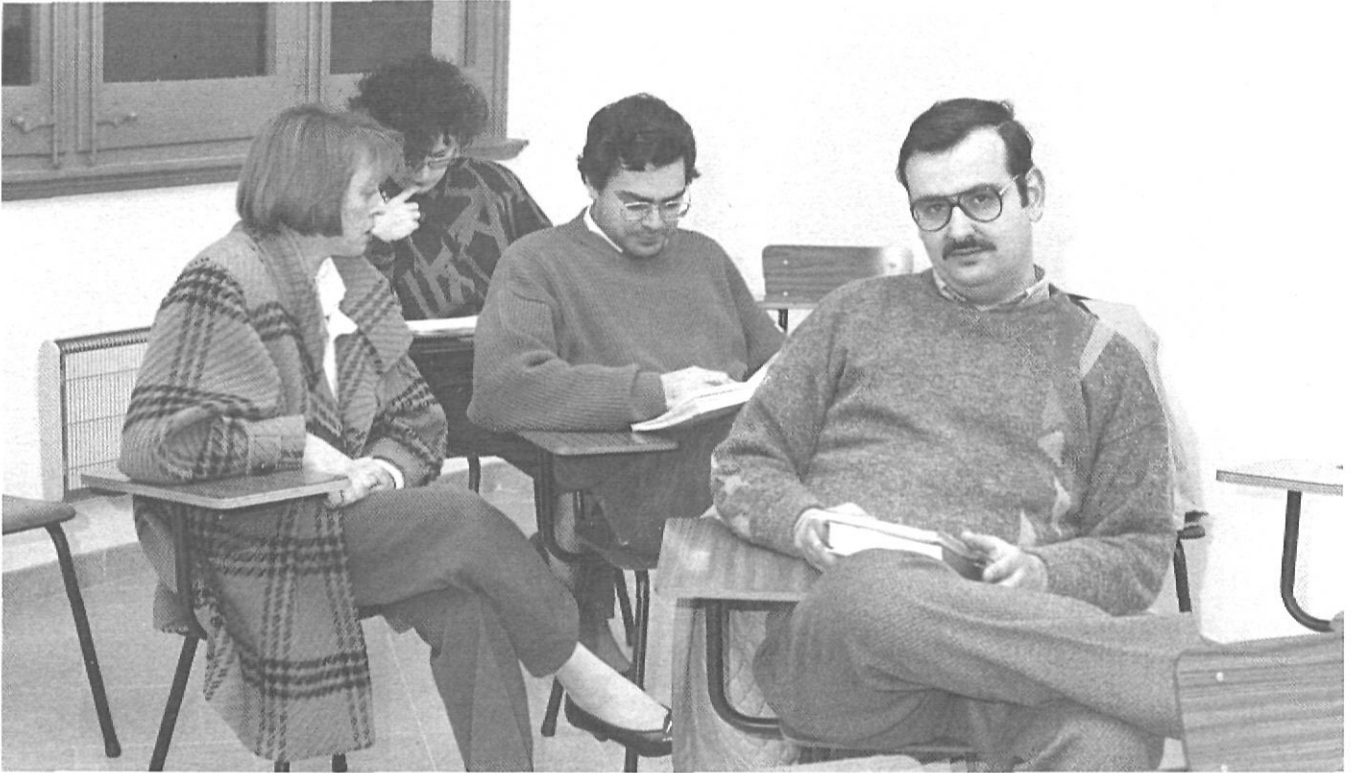
Dotze mesos més tard, el desembre d'aquell any, quan el patronat va acceptar, per unanimitat, la dimissió de l'equip rector del centre i va acordar proposar per al càrrec de directora la professora Carme Vidal, cap de l'Agrupació de Pedagogia de l'Estudi General, la UNED obria nova etapa.

Intentant no repetir situacions, els nous responsables del centre, a més d'aclarir el règim laboral i la situació dels tutors, implicant-los en un seguiment més estricte de les qüestions acadèmiques, busquen la col·laboració de l'alumnat. Es va garantir la seva participació en els òrgans de gestió i decisió dels centres i l'accés a la informació que s'hi genera: «La participació dels alumnes és fonamental. Compta —assegurava Vidal— que respecte als matriculats a les universitats convencionals, per l'Estat, l'estudiant de la UNED és el més

econòmic, el més barat. És un estudiant que no protesta, que no fa vagues, que fa un sobreesforç per tirar endavant les assignatures. Sense la seva col·laboració és molt difícil funcionar».

Actualment, la junta de mestres es reuneix un cop al mes, entre els tutors coordinadors i alumnes s'ha establert un clima de diàleg i participació, el principal problema del centre gironí s'ha circumscrit en trobar el finançament que assegures el futur.

Segons Arnau, «en el conveni que es va signar amb la pròpia UNED, ja s'especificava que si es volia el servei, s'havia de pagar l'edifici, el professorat, el personal d'administració i a sobre han de donar diners per al funcionament. El peculiar sistema fa que el diner de les perifèries marxi tot cap a Madrid, i el més curiós del cas és que molt poc reverteixi a la pròpia UNED. Així ens trobem que la seu central es queixa de les pròpies disponibilitats econòmiques i que

les perifèriques tan sols poden funcionar a partir de les aportacions dels estaments i les entitats autònomes que les suporten. Ja està bé que després de la millora que hi ha hagut, tan econòmica com de professorat, sempre ens donin les mateixes excuses. A mida que l'estructura creix i la demanda es va consolidant, un es pregunta si la fórmula és la correcta».

La minsa subvenció

La fórmula passava pel fet que, fins fa relativament poc temps, el centre associat de Girona hagués de sobreviure gràcies a l'esquifit tant per cent —cinc milions i mig— dels prop de seixanta-cinc que generen les matrícules dels 1.850 alumnes, cinc milions més que la seu central que s'hi afegeixen com ajuts extra-

ordinaris i les partides econòmiques aportades per les institucions gironines que integren el patronat. Un milió de la Cambra de Comerç, dos de la Caixa de Girona, un de l'Ajuntament, vint-i-tres de la Diputació, a més dels dos milions que els consistoris de Palafrugell, Olot i la Diputació de Girona tramiten a través dels centres comarcals del Baix Empordà i la Garrotxa pel

EL LLARG CAMÍ CAP A LA CONSOLIDACIÓ

Els professors i alumnes consultats per la Revista de Girona reconeixen que «la gent que surt titulada per la UNED normalment troba col·locació en el mercat del treball. Tant per temari com per exigència, la UNED està igual o per damunt de la universitat normal». L'afirmació, que pot semblar gratuïta i difícil de creure, no és més que una altra i desconeguda realitat, i més si es té present que, sobretot a les carreres de lletres, els títols de la UNED es converteixen en una sòlida base en el moment de fer oposicions. El fet, però, contrasta amb el dur periple que han hagut de viure els estudis universitaris a distància en els darrers quinze anys. No en va, en els períodes de crisi s'ha trenat una realitat sotragada pels problemes de locals, els moviments de càrrecs, les mobilitzacions del professorat o les dimissions espectaculars.

La primera etapa va ser de total provisionalitat.

Del Seminari es va passar als pisos de la Gran Via de Jaume I, a la Casa de Cultura, al Col·legi Universitari i a la Politècnica.

El 13 d'agost del 1985, el centre de Girona rebia l'ordre verbal del president de la Diputació d'abandonar els locals de la Gran via de Jaume I, propietat de la Cambra de Comerç. Era l'inici d'un període negre que va semblar tancar-se el 21 d'octubre del 1985, quan la premsa anunciava que la Diputació compraria uns locals de la Grober per instal·lar-hi el centre de la UNED. La lentitud dels tràmits i les poques esperances de futur provocaren que, el 17 de juny del 1986, el Consell d'Alumnes fes públic un escrit en què es recollia: «un cop finalitzats els exàmens, ens preguntem, davant la manca total d'informació sobre la futura seu del centre i atès que les obres s'havien de començar al principi de l'any en curs, en el local

funcionament de les extensions comarcals del centre gironí.

Si es té present que per al curs 1990-1991 el centre havia planificat un pressupost de seixanta milions, els prop de trenta milions aportats pel patronat i la subvenció mínima arribada des de Madrid donaven molt poques esperances perquè el centre pogués subsistir en condicions normals.

Acord amb Madrid

La situació d'impasse era tan gran que l'onze de gener, i després d'una urgent reunió del patronat, s'aprova la tramitació d'un document al rectorat de la UNED en què se'l convidava a prendre una decisió abans de 30 dies entorn del futur del centre associat. L'últimatum, com el va qualificar-la premsa, dei-

xava clares tres possibilitats. O la UNED es comprometia a satisfer íntegrament les necessitats pressupostàries del centre, o en cas contrari se li oferien dues alternatives: o s'establí un conveni de cooperació amb el Departament d'Ensenyament de la Generalitat, o es deixava via lliure a les aspiracions d'UNED Girona d'integrar-se al projecte de la Universitat de Girona.

adquirit a la Grober, no s'han iniciat incomplint les promeses fetes pel patronat del centre si el proper curs començarà amb la normalitat que fa tres anys que esperem, des que ens vam veure obligats a abandonar la seva primera seu en el seminari gironí.

Les exigències de l'alumnat devien picar ferro calent, perquè tres mesos més tard, el 21 d'octubre del 1986, era aprovat el projecte de remodelació de l'edifici de l'antic Ateneu Social i Democràtic, situat al carrer Sant Josep 14, amb un pressupost de 14 milions. Donat aquest i definitiu pas cap a la consolidació, el 9 d'abril, l'aleshores president de la Diputació, Salvador Carrera, renunciava a la presidència del patronat de la UNED, puntualitzant que el càrrec «no ha de recaure en les institucions». Substituint per l'advocat Pere Coll, la UNED no es va poder desempallegar de les endèmiques crisis i així, el 27 de maig del 1987, l'aleshores director, Jordi Xifra, aprofitava l'acte d'inauguració del nou local de Sant Josep per queixar-se amargament de la manca d'ajut municipal.

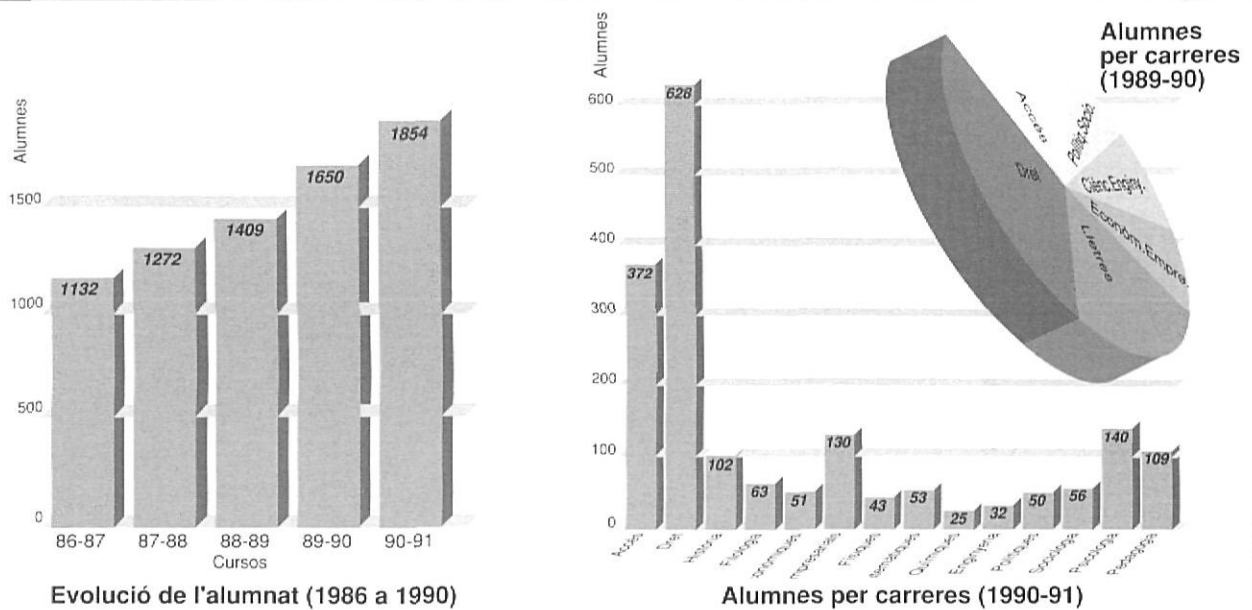
La llista es va completar quan, el 18 de gener del

1989, quaranta-cinc tutors demanaven al president del Patronat, Pere Coll, que exigís al director del centre, Jordi Xifra, una dedicació de mitja jornada o que designés un nou director. La resposta de Xifra —«vaig a la UNED els divendres, els dissabtes i a vegades els dilluns»— rematada amb unes clarificadorres paraules «tot és una qüestió personal» deixava entreveure la batalla soterrada que es vivia en el si de la institució. La situació va esclatar, definitivament, el 28 d'octubre d'aquell any, moment en què el claustre de la UNED va presentar, per majoria absoluta, una moció de censura contra l'equip directiu. El resultat de la votació que va fer el claustre, a la qual no van assistir ni el director Jordi Xifra ni el secretari Martí Cama, va ser de 38 vots a favor de la moció, 5 en contra i 7 en blanc.

El 14 de desembre, el patronat acceptava la dimissió de l'equip rector del centre i proposava per al càrrec la professora Carme Vidal, cap de l'Agrupació de Pedagogia de l'Estudi General.

Obrint una nova etapa, el 16 de febrer de 1990 el claustre aprovava la difusió d'un document en el qual

Dades comparatives de la UNED a Girona

Tot i les males relacions entre els centres de Girona i Madrid, —en un determinat moment un dels vicerectors va insinuar que el centre de Sant Josep hauria de limitar el nombre del professorat i alumnat a les possibilitats reals— avançant-se al termini fixat, la resposta del rectorat deixava clar que no s'incrementaria la subvenció del 10 per cent que arribava de la capital estatal. El rector de la UNED, Mariano Arqués, considerava que no es podia fer una

excepció. Arqués preveia que l'èxit de la reivindicació gironina pogués actuar com una bomba de rellotgeria i estendre's als cinquanta-sis centres associats de l'estat, la qual cosa minvaria substancialment el més del 90 per cent del pressupost —8.600 milions de pessetes aquest curs— de la universitat que, ara per ara, subministra íntegrament el funcionament de la seu central.

Tot i el fracàs inicial, a la fi del mes de març la directora Carme

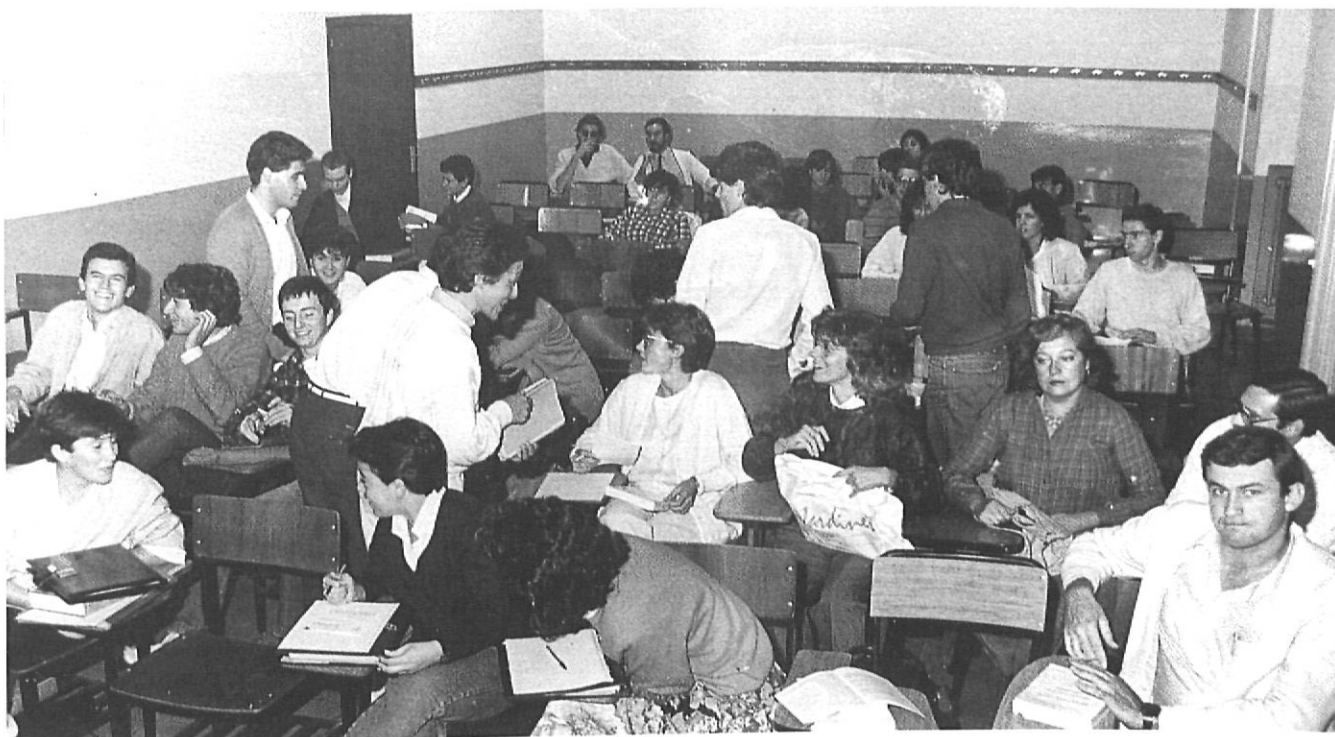
Vidal feia públic que tant el seu rectorat, com el Departament d'Ensenyament de la Generalitat havien confirmat l'aportació, amb caràcter excepcional, de deu milions de pessetes cadascuna de les parts per resoldre els problemes pressupostaris del centre gironí. Mentre s'establien les condicions del conveni general entre la UNED i Ensenyament per al conjunt de Catalunya, es decidia d'avançar la qualitat com a resposta a la demanda del

demanava la seva participació en la constitució i funcionament de la comissió coordinadora del projecte d'Universitat de Girona. Tres dies més tard, Vidal presentava un informe als membres del patronat, en el qual s'evidenciava el difícil punt de partida que tenia la nova direcció; una situació marcada per importants conflictes interns, per la manca d'infraestructura, per una situació laboral poc definida i, sobretot, per unes fonts de finançament estancades a 25 milions de pessetes en els últims cinc anys.

A més, Carme Vidal presentava dos avantprojectes de pressupost per al 1990. El primer, denominat de subsistència, establia la quantitat mínima perquè el centre pogués continuar funcionant amb 38 milions anuals, mentre que el segon, que fou presentat com el pressupost adient per desenvolupar les activitats extradocents que es consideraven necessàries, es taxava en 52 milions. Davant les dificultats per trobar els diners, l'aleshores vice-president del patronat, Josep Arnau, va proposar una reconversió per garantir el funcionament de la UNED.

El 19 de març es constituïa el Consell d'Alumnes, el màxim òrgan de representació dels estudiants que, format per 19 membres, estava encapçalat per Manoli Gamito com a delegada, Josep Nogué com a sots delegat, Manuel Pavón com a secretari i Carme Casademont com a tesorera.

El 10 d'abril era presentada una nova junta de govern que, encapçalada per Carme Vidal, era composta per quinze persones, amb Gumersindo Álvarez Fernández, sots-director i secretari, a Josep Miquel López Revilla, sots-director d'ordenació acadèmica, com a homes forts. A més, hi havia un total de nou coordinadors acadèmics: Josep Clara Tibau, de Filologia; Carme Gironès, de Psicologia; Antoni Jiménez, de Filologia i Ciències de l'Educació; Narcís Juanola, de Geografia i Història; Pere Mutjé, d'Enginyeria Industrial; Miquel Pérez Capella, de Dret; Juli Portillo, d'Econòmiques i Empresariales; Joan Semarols, de Ciències, i Carlos Sobrino, del Curs d'Accés. Manoli Gamito Luque i Josep Maria Nogué Regàs representaven el Consell

patronat que obtenia d'aquesta manera —i després que Vidal dimís com a mesura de pressió de cara a Madrid— l'atorgament d'un fons que l'ajudés a remuntar la molt complicada situació financera. Tant punt es va conèixer la notícia, Carme Vidal va destacar el fet que Girona s'havia convertit en la punta de llança del procés de descentralització de la UNED, ja que era el primer dels centres en tot l'Estat espanyol al qual se l'havia

dotat d'una partida extraordinària. El fet apuntava un nou marc de relacions entre la centralitzada UNED i altres centres de Catalunya, obrint-los les portes perquè demanin un tracte equitatiu per part de Madrid. «En aquests moments —assegurava Vidal al principi d'abril— s'està negociant l'acord entre Educació i la UNED. El 22 de març va sortir una carta destinada a la Conselleria i al rectorat de Madrid, acompanyant un model de

conveni que totes dues institucions estan disposades a signar. Ens trobem en una situació puntual, hi ha voluntat de negociació, i la mostra —continua— és que tot i no haver-hi una solució definitiva a nivell de Catalunya, hem signat un conveni que significa que les dues parts aporten la mateixa quantitat per al centre de Girona per a l'any 1991 —cadascuna deu milions de pessetes—, i així hem pogut cobrir el pressupost de l'any».

d'Alumnes, i Anna Pérez Jimeno el personal no docent.

L'onze de juliol el patronat acordava crear una comissió per fer arribar al rectorat de la UNED a Madrid el seu malestar pel fet que dels 80 milions de pessetes que s'havien obtingut amb les 1.650 matriculacions, —amb una mitjana de 45.000 pessetes per matrícula— del curs 89-90, tan sols 7 tornessin a Girona en concepte de subvenció.

El mes de setembre, mentre es coneixia que Pere Coll abandonava la presidència del Patronat i era substituït pel president de la Diputació, Josep Arnau, es confirmava l'obertura d'un centre d'àmbit comarcal a la Garrotxa.

L'onze de gener del 1991, l'equip rector de la UNED encetava la definitiva batalla pel finançament. Amb les úniques abstencions del representant de la seu central de Madrid, Mariano Rodríguez Avial, i del representant dels alumnes, el patronat aprovava la tramitació d'un document al rector Mariano Artés en el qual se li demanava que en un període de trenta dies la UNED manifestés la voluntat d'assumir el cost

del centre associat de Girona. En cas que l'últimàtum no es complís, el centre gironí es prenia la facultat de denunciar el conveni amb Madrid per, de manera particular, buscar la solució definitiva a les mancances de l'ensenyament a distància a les comarques gironines. Pocs dies després, l'11 de febrer, i enmig de l'estira i arronsa de la negociació, Carme Vidal anunciava la seva dimissió del càrrec durant una reunió de la junta de govern del centre. Vidal feia un balanç positiu de la gestió feta, puntualitzant que «s'ha tirat endavant el nomenament d'un equip directiu consensuat al centre, la constitució d'una junta amb la participació de tots els estaments i facultats, la constitució del consell d'alumnes i del claustre».

A finals de març, la mateixa directora confirmava que tant el seu rectorat com el Departament d'Ensenyament de la Generalitat havien confirmat una aportació de vint milions al pressupost del centre de Girona. Amb els problemes financers solucionats, la UNED, com a mínim per aquest any, podia funcionar a ple rendiment.